

СУПРУНОВСЬКИЙ АНДРІЙ ІВАНОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики,
кандидат юридичних наук, доцент

СЛІДЧИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ АБО ВІДТВОРЕННЯ ОБСТАНОВКИ ТА ОБСТАВИН ПОДІЇ, ЯКИЙ ПРОВОДИТЬСЯ У ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО КРАДІЖКИ ЧУЖОГО МАЙНА З АВТОМОБІЛЯ

У процесі розслідування злочинів часто виникає потреба в проведенні експериментів (дослідів) для перевірки і уточнення даних, одержаних у ході проведення інших слідчих дій, для оцінки та перевірки слідчих версій, а також відтворення обстановки та обставин події кримінального правопорушення за ч. 3 ст. 185 КК України.

Метою відтворення обстановки та обставин події є отримання, перевірки та закріплення доказів у кримінальному провадженні. Згадки про подібний спосіб дії в кримінальному процесі можна знайти ще в давньоримських творах. У кримінальному процесуальному законодавстві Радянського Союзу вона мала різні назви, найбільш поширеними були «Слідчий експеримент», «Перевірка показів на місці», «Відтворення показів на місці» та «Відтворення обстановки та обставин події». Вперше в нашій державі законодавчо закріплено проведення відтворення обстановки та обставин події у Кримінально-процесуальному кодексі 1960 року. До цього дана слідча дія проводилась на основі наукових рекомендацій, відомих нормативних актів та практичних потреб. Наприклад, в «Настольной книге следователя» 1949 року великий розділ був присвячений слідчому експерименту без посилань на жоден нормативний акт.

Дана слідча дія належить до основних і регламентована ст. 240 КПК України, проведення відтворення обстановки та обставин події в ході досудового слідства.

Найважливішим тактичним прийомом відтворення в усіх випадках являється реконструкція, моделювання обставин події на основі аналізу даних огляду місця події, допитів свідків і потерпілих, оперативно-розшукових даних – які матеріальні сліди і де подія повинна була залишити, які з них могли зникнути або бути пошкодженими, зіставлення побудованої моделі з об'єктивними даними відтворення. При моделюванні потрібно враховувати, що злочинець і потерпілий діяли в надзвичайній, екстремальній ситуації, тому могли вчиняти діяння, неможливі в звичайних умовах. Якщо модель вірна, то вона підтверджується наявними слідами або їх відсутністю, допомагає відшукати сліди і предмети, які навіть були не помічені або упущені. Реконструкція і моделювання події повинні проводитись до початку відтворення, під час його проведення і після закінчення, що інколи викликає необхідність в додатковому огляді всього місця події, або його частини.

З смислу закону також витікає, що можна проводити відтворення не тільки події злочину, а також і інших подій, пов'язаних з розслідуванням кримінальної справи.

Слідчий експеримент і перевірки показів на місці, як окремі слідчі дії, діючим КПК України не передбачені, на думку більшості вчених вони входять складовими частинами у відтворення. Проведення різноманітних дій в ході відтворення, відповідно ст. 240 КПК України, «допускається при умові, коли вони не принижують гідності осіб, що беруть у них участь, і не є небезпечними для їх здоров'я». По загальних принципах кримінального процесу також не можна вчиняти дій, які зачіпають або порушують законні права та інтереси фізичних та юридичних осіб, норми моралі та етики.

Експериментальний метод пізнання широко застосовується в слідчо-судовій і експертній практиці, оскільки проведення дослідів дозволяє пересвідчитись в об'єктивній можливості вчинення певних дій, сприйняття окремих явищ, фактів.

Застосування цього методу у ході досудового слідства передбачене кримінально-процесуальним законом. Відтворення обстановки і обставин події (ст. 240 КПК України) є процесуальною дією, яка полягає в проведенні спеціальних дій за участю підозрюваного, потерпілого або свідка з метою перевірки і уточнення доказів, оцінки слідчих версій і одержання нового доказового матеріалу.

Шляхом відтворення обстановки і обставин події можуть бути перевірені свідчення підозрюваних, свідків і потерпілих, результати оглядів, впізнання та інших слідчих дій. При цьому іноді мається на меті уточнення окремих обставин досліджуваної події.

Проведення відтворення обстановки і обставин події є одним із засобів виявлення причин і умов, які сприяли злочинам і з'ясування яких організаційних, адміністративних чи технічних заходів потрібно вжити, щоб зробити неможливим вчинення подібних злочинів у майбутньому.

При проведенні цієї слідчої події відтворюється не та сама подія злочину, а лише обстановка, умови. Наприклад, гр. П. заявив, що він скоїв крадіжку з автотранспорту портфеля у якому знаходилась значна сума грошей. На підтвердження своєї заяви він пред'явив портфель, яких закривався на замок. Оскільки правдивість заяви П. викликала сумнів, слідчий вирішив перевірити її дослідним шляхом. Встановивши, місце знаходження транспортного засобу вказаного підозрюваним. Після чого підозрюваний пояснив, що 12 травня 2018 року приблизно о 23 годині від йшов зі сторони 5-ої станції Великого фонтана у напрямку 4-ої станції Великого фонтану й приблизно по середині свого шляху від помітив автомобіль марки Мерседес 190 Е, державний номер не запам'ятав, на передньому пасажирському сидінні від помітив шкіряний чорний портфель і вирішив його вкрасти. С цією метою від взяв камінь який знайшов неподалік і спричинив один удар в середину переднього пасажирського скла, яке розбилось і у нього з'явилась можливість

проникнення у транспортний засіб. Він протягнув праву руку забрав портфель і зник з місця крадіжки.

Таким чином слідчим було підтверджена винуватість підозрюваного П у скоєні кримінального правопорушення передбаченого ч.3 ст.185 КК України – таємне викрадення чужого майна (крадіжка) з проникненням у автомобіль та здобуті нові докази у кримінальному провадженні.

Ключові слова: слідчий експеримент, відтворення обстановки, слідча (розшукова) дія.

Ключевые слова: допрос, следственное (розыскное) действие, коррупция, органы местного самоуправления, расследование.

Key words: investigative experiment, playback of the situation, investigative (search) action.

ХИЖНЯК ЄВГЕН СЕРГІЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
декан факультету адвокатури, доцент кафедри криміналістики,
кандидат юридичних наук

ВІРТУАЛЬНІ СЛІДИ: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ

Традиційні вчення про криміналістичні сліди вже не охоплюють всіх проявів злочинності в об'єктивній реальності. Стрімкі процеси науково-технічного розвитку, які якісно змінюють систему суспільних відносин, знайшли своє відображення у різноманітних формах злочинності і методах боротьби з нею. Віртуальна реальність, стаючи частиною суспільного життя, закономірно стає і сферою здійснення кримінальних правопорушень, в межах якої виникають якісно нові типи слідів – віртуальні.

Досліджуючи сліди злочинів, вчинених із використання комп'ютерних технологій, науковці-криміналісти використовують різні поняття, такі як «віртуальні», «цифрові», «електронно-цифрові», «інформаційні», «бінарні», «комп'ютерні сліди», «сліди засобів комп'ютерної техніки» тощо.

Так, В.А. Мещеряков використовує назву «віртуальні сліди» та розуміє під ними будь-яку зміну стану автоматизованої інформаційної системи, пов'язану з подією злочину і зафіксовану у вигляді комп'ютерної інформації на матеріальному носії, у тому числі й на електромагнітному полі [1].

Окремі науковці, наприклад В.Н. Черкасов, заперечують проти застосування терміна «віртуальні сліди», мотивуючи свою позицію тим, що поняття «віртуальний» є усталеним терміном, що застосовується у квантовій теорії поля для характеристики частинок, що перебувають у проміжному стані або у стані невизначеності (координати яких і сам факт їх існування у цю мить можна назвати лише з певною часткою ймовірності) [2, с. 54]. Тобто ця позиція обґрунтована тим, що термін